

Zadanie 1.7. Poszerzanie różnorodności gatunków i odmian roślin ogrodniczych na obszarach wiejskich oraz podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie znaczenia roślinnych zasobów genowych

Kierownik zadania: dr Dorota Kruczyńska

W 2017 roku w ramach zadania wykonano następujące prace:

- 1) wytypowanie dawnych i miejscowych odmian roślin ogrodniczych w oparciu o istniejącą bazę danych i przeprowadzoną waloryzację obiektów kolekcyjnych zgromadzonych w banku genów oraz odmian mających znaczenie w rejonie ich pochodzenia dla zachowania różnorodności w celu ich reintrodukcji;**

W pierwszej połowie 2017 roku nawiązano współpracę z czterema gospodarstwami w celu reintrodukcji obiektów kolekcyjnych zgromadzonych w banku genów mających znaczenie w rejonie ich pochodzenia. Wytypowane obiekty zostały wysłane do gospodarstw w: Szprotawie (woj. lubuskie), Łysej Górze (woj. podkarpackie), Łączkach i Sannikach (woj. mazowieckie). Wraz z nasionami przekazano wytyczne i deskryptory do oceny poszczególnych gatunków warzyw w trakcie sezonu wegetacyjnego. Materiał roślinny został wysiany/posadzony w optymalnych terminach agrotechnicznych. W trakcie sezonu wegetacyjnego były prowadzone obserwacje cech morfologicznych i użytkowych, porażenie przez choroby i szkodniki, a także wykonana była dokumentacja fotograficzna. W dniach 13-14 lipca przeprowadzono lustracje w gospodarstwach realizujących zadanie. Sprawozdania ze zrealizowanych doświadczeń przekazano do Zakładu Zasobów Genowych Roślin Ogrodniczych w terminie zgodnym z zawartą umową.

W listopadzie 2017 roku założono demonstracyjne nasadzenie dawnych odmian jabłoni w Krosnowicach koło Kłodzka. Wybrano na nie miejsce przy lokalnej drodze, aby dobrze widoczne były zarówno drzewka, jak i tablica informacyjna. O takiej lokalizacji sadu zdecydowała również dobra jakość gleby. Posadzono drzewka 10 odmian jabłoni ('Antonówka Śmietankowa', 'Reneta Kulona', 'Kronselska', 'Książę Albrecht Pruski', 'Grauer Fenchelapfel', 'Książę Albert', 'Pepina Ribstona', 'Grafsztynek Inflancki', 'Kosztela', 'Pepina Parkera', 'Niezrównane Peasgooda'). Nasadzenie jest ogrodzone, a drzewka rosną w murawie.

- 2) przygotowanie i nieodpłatne udostępnianie niewielkich ilości materiału rozmnożeniowego gatunków roślin warzywnych, sadowniczych i ich dzikich krewniaków wykorzystywanych na cele konsumpcyjne;**

W okresie sprawozdawczym udostępniono zrazy odmian jabłoni: 'Pepina Linneusza' 'Cesarz Wilhelm', 'Boiken', 'Malinowa Oberlandzka', 'Antonówka Sześćsetgramowa' ('Antonówka Półtorafuntowa'), 'Oliwka Żółta', 'Sztetyna Zielona', 'Reneta szara Francuska' ('Reneta Szara'), 'Koksa Pomarańczowa', 'Ananasówka' ('Reneta Ananasowa'), 'Grafsztynek Prawdziwy'. Udostępniono również zrazy następujących odmian gruszy: 'Krzywka', 'Bera Boska', 'Bratanka', 'Hnidzik', 'Bera Hardy'. Do odbiorców prywatnych – transfer materiału do celów niekomercyjnych, wysłano nasiona: 7 obiektów pomidora, 6 obiektów fasoli zwykłej, 3 obiekty pietruszki, 2 obiekty marchwi, 2 obiekty ogórka, 2 obiekty sałaty i po 1 obiekcie selera, pora, grochu, fasoli wielokwiatowej, kalafiora, buraka ćwikłowego, a także główki 5 obiektów czosnku. W I półroczu, 21 odbiorcom udostępniono próbki nasion roślin miododajnych. Natomiast w listopadzie wysłano do pszczelarzy 51 przesyłek ze sztoalami wierzby wcześniej kwitnących.

3) prowadzenie działań promocyjnych dotyczących wartości i możliwości wykorzystania zasobów genowych roślin warzywnych, sadowniczych, ozdobnych i miododajnych (szkolenia, wykłady, warsztaty, broszury, poletka demonstracyjne i innych działań w tym zakresie);

W okresie sprawozdawczym przygotowano szereg imprez promujących zasoby genowe roślin ogrodniczych. Miały one charakter ogólnopolski lub lokalny. Działania te podejmowano także w czasie cyklicznych imprez organizowanych dla wielu podmiotów. W 2017 roku zaplanowano 20 różnych aktywności, których celem było promowanie roślinnych zasobów genowych. W ramach promocji organizowano warsztaty, seminaria, pokazy w kolekcjach roślin ogrodniczych oraz wiele wystaw opisujących bioróżnorodność zgromadzonych w kolekcjach obiektów. Te ostatnie połączone były z degustacjami owoców. Zasoby genowe roślin ogrodniczych promowano poprzez udostępnianie ulotek z opisami dawnych odmian różnych gatunków, znajdujących się w zasobach genowych Instytutu. Prezentowano także postery dotyczące zasobów genowych roślin sadowniczych.

W 2017 r. w oparciu o materiał zgromadzony w kolekcji roślin miododajnych wydano broszurę informacyjną zatytułowaną „Wybrane rośliny miododajne do poprawy pożytków pszczelich”. Opracowano materiały dotyczące odmian 7 gatunków roślin ogrodniczych oraz ulotkę upowszechnieniową o dzikich gatunkach z rodzaju *Allium*. Dodatkowo przygotowano dwie broszury o charakterze poradników rozpoczynające cykl: „Dawne odmiany do ogrodów przydomowych”. W tym roku jedna z nich dotyczy roślin sadowniczych (czereśnia), a druga roślin ozdobnych (botaniczne gatunki tulipanów). Aktualnie materiały obu broszur są przygotowane do opracowania redakcyjnego i zostaną wydrukowane w pierwszym kwartale przyszłego roku.

W 2017 r. w szerokim zakresie prowadzono działalność upowszechnieniową. Osoby związane z realizacją Programu zaprezentowały wiele doniesień w formie referatów lub posterów opracowanych na bazie wyników i obserwacji zebranych w kolekcjach. Ogółem wygłoszono 32 referaty/wykłady i zaprezentowano 2 postery.

4) współpraca z innymi programami dotyczącymi zachowania zasobów genetycznych roślin warzywnych, sadowniczych, ozdobnych i miododajnych w rolnictwie;

W okresie sprawozdawczym prowadzono współpracę z organizacjami społecznymi, m.in. Związkami Działkowców, Polskim Związkiem Pszczelarskim, Wojewódzkim Związkiem Pszczelarzy w Lublinie, Gdańsku, Olsztynie, Rzeszowie i Łodzi, Górnośląskim Stowarzyszeniem Pszczelarzy w Zgorzelcu, Zrzeszeniem Pszczelarzy Krakowskich, Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Radomiu, Polskim Towarzystwem Różanym, Zespołem Szkół Zawodowych w Skierniewicach oraz Krajowym Centrum Roślinnych Zasobów Genowych w Radzikowie. Współpracowano także z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego oraz gospodarstwami indywidualnymi, którym przekazano materiały rozmnożeniowe roślin ogrodniczych.

5) nawiązanie współpracy z jednostkami (w tym skansenami) zainteresowanymi gatunkami i odmianami zgromadzonymi w kolekcjach roślin warzywnych, sadowniczych, ozdobnych oraz miododajnych.

W ramach zadania kontynuowano współpracę z Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu oraz Muzeum w Radziejowicach. W obiektach tych prowadzono prace związane z zakładaniem i utrzymaniem sadu przydworskiego i sadów przy zagrodach chłopskich oraz alei jabłoniowej.